

ФІЛОСОФІЯ НАТУРАЛІЗМУ В РОМАНІ ЕДІТ ВОРТОН «ДІМ РАДОСТІ»

Білинська Х.В.,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Львівська область, 82100
khrystia.bilynska@gmail.com

У статті розглядається проблема філософії натуралізму в романі американської письменниці Едіт Вортон «Дім радості». Досліджено вплив спадковості та середовища на становлення протагоністів, їх життя та лінію поведінки. Проаналізовано, як за допомогою повторення однотипних дій та звичок в романі виникають характерні для натуралістів образи «життя-страждання» та «життя-тюрми». Доведено, що, враховуючи всі особливості роману Е. Вортон «Дім радості», його слід віднести до оптимістичної (ідеалістичної) течії американського натуралізму.

Ключові слова: натуралізм, спадковість, середовище, повторюваність, життя-страждання, життя-тюрма.

Белинская К.В.

Философия натурализма в романе Эдит Уортон «В доме веселья»

В статье рассматривается проблема философии натурализма в романе американской писательницы Эдит Уортон «В доме веселья». Исследовано влияние наследственности и среды на становление протагонистов, их жизнь и линию поведения. Проанализировано, как с помощью повторения однотипных действий и привычек в романе возникают характерные для натуралистов образы «жизни-страдания» и «жизни-тюрьмы». Доказано, что, учитывая все особенности романа Эдит Уортон «В доме веселья», его следует отнести к оптимистическому (идеалистическому) течению американского натурализма.

Ключевые слова: натурализм, наследственность, среда, повторяемость, жизнь-страдание, жизнь-тюрьма.

Kh. Bilynska

Naturalistic philosophy in Edith Wharton's "The House of Mirth"

The article is dedicated to the issue of naturalistic philosophy in Edith Wharton's "The House of Mirth". The influence of heredity and environment on the protagonists' development and behaviour has been stated. Edith Wharton emphasizes the heredity of two characters — Lily Bart and Lawrence Selden. She portrays how the qualities inherited from the parents and further intensified by upbringing affect their future welfare. The protagonists are under total control of their environment — the New York leisure-class society. It determines their motives and actions, as well as has overwhelming effect on their personal lives, ensured by means of gossip and public censure.

Edith Wharton has been proved to use repetition of the same actions and habits in order to achieve the effect of stuckness in one place. Incessant social events of the American elite, held in accordance with a strict protocol, lead to thingification of people. The society itself turns into a fetish. As a result, the typical naturalistic notions of "life as suffering" and "life as a prison" are achieved.

After a thorough investigation, it has been summarized that Edith Wharton's "The House of Mirth" should be considered as a representative of the optimistic and idealistic stream of American naturalism.

Key words: naturalism, heredity, environment, repetition, life as suffering, life as a prison.

Вступ. Едіт Вортон (1862–1937) — визнаний класик американської літератури, автор одинадцяти творів у жанрі нон-фікшн ("The Decoration of Houses" (1897), "Italian Villas and Their Gardens" (1904), "Italian Backgrounds" (1905), "A Motor-Flight Through France" (1908), "Fighting France, from Dunkerque to Belfort" (1915), "French Ways and Their Meaning" (1919), "In Morocco" (1920), "The Writing of Fiction" (1925), "A Backward Glance"

(1934) та ін.), п'ятнадцяти романів ("The Valley of Decision" (1902), "The House of Mirth" (1905), "The Fruit of the Tree" (1907), "The Reef" (1912), "The Custom of the Country" (1913), "The Marne" (1918), "The Age of Innocence" (1920), "The Glimpse of the Moon" (1922), "A Son at the Front" (1923), "The Mother's Recompense" (1925), "Twilight Sleep" (1927), "Children" (1928) та ін.), семи повістей ("The Touchstone" (1900), "Sanctuary" (1903), "Ethan

Frome" (1911), "Bunner Sisters" (1916), "Old New York" (1924) та ін.), вісімдесяти п'яти оповідань, трьох поетичних збірок ("Verses" (1878), "Artemis to Actaeon and Other Verse" (1909), "Twelve Poems" (1926), а також перша в історії США жінка-лауреат Пулітцерівської премії. У творчості письменниці, зокрема в романі «Дім радості» ("The House of Mirth" (1905)), можна прослідкувати натуралістичні тенденції. Однак дане питання, як і проблема творчості Едіт Вортон загалом, не знайшли достатнього вираження у вітчизняному літературознавстві. Насамперед це пояснюється тим, що на сьогодні українською мовою перекладено лише один роман авторки: «Епоха невинності» ("The Age of Innocence") [1], — а тому її творчість залишається маловідомою для українського читача. Саме необхідністю системного вивчення творчого доробку письменниці й обумовлюється **актуальність** нашого дослідження. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше в українському літературознавстві здійснено аналіз натуралістичних тенденцій в романі Е. Вортон «Дім радості».

Метою цього дослідження є інтерпретація роману Едіт Вортон «Дім радості» з позицій натуралізму. З поставленої мети випливають такі основні **завдання**: дослідити вплив спадковості та середовища на становлення протагоністів та їхню поведінку, а також проаналізувати, як за допомогою повторення однотипних дій та звичок в романі виникають характерні для натуралістів образи «життя-страждання» та «життя-тюрми».

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез тощо. Натуралізм як літературний напрямок набув особливої популярності в західній літературі між 1890 та 1915 роками. За визначенням американської дослідниці Донни Кемпбелл (Donna Campbell), «на відміну від реалізму, який приділяє основну увагу літературній техніці, натуралізм вміщає в себе цілу філософію: письменники-натуралісти вивчають своїх персонажів крізь призму їхнього взаємозв'язку зі своїм середовищем» (пер. — Х.Б.) [5, 1]. Схожу тезу знаходимо у статті відомого романіста-натураліста Френка Норріса «Роман з метою» ("The Novel with a Purpose"). Письменник наголошує на тому, що натуралістичний роман не просто прагне відтворити певне явище дійсності, а намагається «щось довести, проаналізувати вплив цілого ряду чинників, як-от суспільні тенденції чи походження, на окрему людину» [10, 7]. По-суті, Ф. Норріс продовжує думку теоретика натуралізму Еміля Золя, який доводив важливість експериментального методу при дослідженні природи та людини, оскільки, на його погляд, будь-який романіст є одночасно спостерігачем та експериментатором. Як спостерігач, він «показує факти такими, якими їх бачить, <...> знаходить ґрунт, на якому розгортатимуться події та діятимуть його персонажі»,

а як експериментатор — «призводить дійових осіб до руху в межах того чи іншого твору, показуючи, що послідовність подій саме така, як того вимагає логіка досліджуваних явищ» [3]. Натуралістичне бачення світу знайшло своє вираження у творчості багатьох авторів різних національностей та поколінь. Тією чи іншою мірою натуралістичні елементи можна прослідкувати у творчості Гі де Мопассана, А. Доде, Е. та Ж. Гонкурів, Т. та Г. Маннів, Ф. Кафки, Дж. Джойса, Ф. Норріса, Т. Драйзера, Дж. Лондона, С. Крейна та багатьох інших.

Питання натуралізму активно вивчалось ще у радянський період. Так, слід відзначити праці В. Адмоні, М. Владімірової, В. Кулешова, Є. Кучборської, Н. Мелик-Саркісової, Р. Самаріна та багатьох інших. Українські науковці також все частіше звертаються до вказаної проблеми. Різні аспекти натуралізму аналізуються у дослідженнях таких вчених, як Р. Голод, Н. Гричаник, В. Матвіїшин, В. Рогозинський, Г. Фінчук та ін. Проте питання про філософію натуралізму у творчості Едіт Вортон залишається невирішеним.

В американському літературознавстві вчені також не відразу звернули увагу на натуралізм у творах авторки. Річ у тім, що західна критична думка, а особливо американська, довго відмовлялася помічати ознаки натуралізму у творчості письменниць, вірогідно, вважаючи жінок не здатними настільки цинічно змальовувати дійсність, як це робили письменники-натуралісти. Як зазначає Донна Кемпбелл (Donna Campbell), якщо вже якийсь дослідник і зараховував письменниць до числа натуралістів, то винятково до «категорії "а також", тобто тих авторів, які, здавалося б, "також" написали кілька натуралістичних творів, але яких було важко віднести до якої-небудь групи <...>, оскільки вони знаходилися десь між реалізмом, регіоналізмом та натуралізмом, а тоді й зовсім починали писати історичні чи звичаєві романи» [5, 153].

Питанням про місце письменниць у розвитку американського натуралізму цікавиться й американська вчена Ненсі Волкер (Nancy Walker). У праці «Письменниці та літературний натуралізм: випадок з Еллен Глазгоу» ("Women Writers and Literary Naturalism: The Case for Ellen Glasgow") дослідниця перелічує «список авторів, яких зазвичай асоціюють з американським натуралізмом» — С. Крейна, Ф. Норріса, Т. Драйзера, — а тоді ставить своє ключове питання: «Але куди поділися леді? Хіба у Стівена Крейна чи Френка Норріса немає гідних конкурентів серед жінок?» [12, 133]. Стосовно Едіт Вортон, цілком обґрунтовану відповідь на це питання дає американський дослідник натуралізму Дональд Пайзер (Donald Pizer). Він зауважує, що тогочасні науковці просто уникали необхідності інтерпретувати роман «Дім радості» з точки зору натуралізму, оскільки

«художні світи Норріса, Крейна та Драйзера, натуралістів часів Вортон, дуже вже відрізнялися від художнього світу самої Вортон» [9, 241]. Проблеми проституції, важкого життя робітників чи селян, такі характерні для творчості згаданих письменників, не є центральними в романі «Дім радості». Навпаки, авторка застосовує натуралістичні тенденції для опису буднів американської еліти. Першим дослідником, який звернув увагу на цю особливість, вважається Блейк Невіус (Blake Nevius). У праці «Едіт Вортон: дослідження творчості» (*Edith Wharton: A Study of Her Fiction*) він зазначає, що Лілі Барт з роману «Дім радості» є «настільки явним продуктом спадковості, середовища та історичної доби <...> як і кожен протагоніст у будь-якому визнаному натуралістичному романі» [8, 57]. Ця праця побачила світ у 1953 р. і стала по-справжньому знаковою для подальшої інтерпретації творчого доробку письменниці. З того часу натуралістичні елементи у творчості Едіт Вортон стабільно залишаються об'єктом наукових досліджень. Крім уже згаданих нами Н. Волкер (N. Walker), Д. Кемпбел (D. Campbell), Бл. Невіуса (Bl. Nevius) та Д. Пайзера (D. Pizer), питанням про філософію натуралізму у творах Едіт Вортон цікавилися Берт Бендер (Bert Bender), Джанет Бір (Janet Beer), Лора Сальтц (Laura Saltz), Дженніфер Флайсснер (Jennifer Fleissner) та багато інших.

Результати дослідження та обговорення.

Інтерпретуючи роман «Дім радості» з позицій натуралізму, слід, перш за все, звернути увагу на питання середовища та спадковості. Про їхнє важливе значення згадував ще Еміль Золя, кажучи, що «<...> спадковість має великий вплив на інтелект і пристрасті людини», яка, своєю чергою, «<...> живе не сама по собі, а в суспільстві, в соціальному середовищі». Це саме середовище «<...> безперестанно впливає на все, що відбувається», а тому «головне завдання письменника якраз — полягає в тому, щоб дослідити цю взаємодію — вплив суспільства на індивіда та індивіда на суспільство» [3].

В романі «Дім радості» на перший план виходять проблеми спадковості двох персонажів — Лілі Барт та Лоренса Селдена. Едіт Вортон часто проводить паралелі між головною героїнею та її матір'ю, зокрема, що стосується зовнішності та манер. Показовим є те, що читач знайомиться з міс Барт саме крізь призму переживань молодого юриста Селдена. Зустрівши дівчину на вокзалі, він подумки відзначає, що «в ній все було одночасно сповнене енергійності й вишуканості, сили й краси. <...> коли вона йшла поряд з ним широким легким кроком, Селден відчував неймовірну насолоду від її близькості — від того, що може бачити <...> вишукану форму її маленького вушка, кучерявий завиток волосся <...> і довгі густі вії, чорні й прями» [13, 5]. Аналізуючи дитячі

спогади Лілі, авторка дає зрозуміти, що свою елегантність та грацію вона успадкувала саме від покійної матері, «<...> енергійної та рішучої жінки, ще досить молодій, щоб затанцювати всі свої бальні наряди до дир» [13, 26]. Водночас міс Барт передала дочці любов до розкішного життя і своє кредо: «<...> чого б це не коштувало, слід завжди мати хорошого повара й бути пристойно одягненим» [13, 25]. У вищих колах жінка зажила слави «чудового менеджера» [13, 26], бо знала, як правильно «справляти незабутнє враження при досить скромних можливостях, а серед усіх її знайомих вважалася за подвиг жити розкішніше, ніж дозволяла чекова книжка» [13, 26]. Таку ж лінію поведінки вибирає для себе Лілі Барт. У свої двадцять дев'ять років вона все ще живе на скромному утриманні тітки, але навіть за таких умов умудряється вести розкішний спосіб життя, грати в бридж, купувати дорогі речі й відвідувати фешенебельні курорти. Тобто, як бачимо, Едіт Вортон пояснює любов Лілі Барт до марнотратного світського життя саме спадковістю зі сторони матері та її вихованням.

Антиподом меркантильної міс Барт є її чоловік Хадсон. На відміну від дружини, його не цікавили світські раути та прийоми. Він любив поезію і міг «<...> годинами вдивлятися в лінію моря з тихого куточка на веранді, не звертаючи уваги на те, як буквально за кілька кроків кипіло життя його дружини» [13, 26]. За життя містер Барт не мав особливого впливу на виховання дочки, й та «<...> рідко бачила батька при денному світлі» [13, 26]. Однак після його смерті, вона раптом виявила у собі «сентиментальну жилку <...>, яка надавала ідеалістичного забарвлення навіть найбільш прозаїчним цілям» [13, 31]. Ще під час татової хвороби Лілі вперше стало соромно за матір, для якої «<...> чоловік перестав існувати вже тоді, коли не зміг виконувати свою функцію» [13, 29]. Глибоко в душі героїня зневажає міс Барт за «одержимість грішми» [13, 31]. Як наслідок, у свідомості міс Барт виникає внутрішній конфлікт: з одного боку Лілі прагне заможного життя, до якого її змалку привчала мати, а з іншого — успадкована від батька порядність не дозволяє вийти заміж за розрахунком, щоб таке життя собі забезпечити. Цей конфлікт розвивається протягом усього роману, впливаючи на поведінку героїні, зумовлюючи її вчинки.

Причини поведінки Лоренса Селдена також криються в дитинстві. Лілі Барт завжди захоплювалася його «відстороненістю від подій і здатністю мовчки спостерігати за виставою» [13, 48]. Якоюсь вона навіть відзначила про себе, що, на відміну від інших представників вищого світу Нью-Йорку, він чи не єдиний «ніколи не забував, де вихід» [13, 48], маючи на увазі його самостійність та незалежність. Едіт Вортон пояснює ці якості героя спадковістю. Вона пише, що Селден

успадкував від матері «<...> власну відчуженість від меркантильного боку життя, яка полягала в стоїчній байдужості до всього матеріального, химерно переплетеній з епікурейським задоволенням від нього» [13, 135]. Лоренсу не притаманний внутрішній конфлікт, оскільки його батьки одностайні у своєму зневажливому ставленні до грошей. Проте це призводило до інших крайнощів — «<...> вони часто витрачали більше, ніж потрібно» [13, 134]. Успадковану героєм байдужість до «всього матеріального» можна прослідкувати, зокрема, в обстановці його квартири. Коли Лілі приходить туди вперше, то в коридорі зауважує «тумбочку, завалену купами листів та записок упереміж з рукавицями та ціпками», а в бібліотеці — «турецький килим, вицвілий, хоча досить милий» та «повний розгардіяш на письмовому столі» [13, 6]. Крім того, незважаючи на те, що Селдена приймають у вищому світі, він має «децю поношене» [13, 6] пальто і зовсім цього не соромиться.

Едіт Вортон показує, як якості, успадковані Лоренсом та Лілі від батьків, закріплюються в їхній вдачі за допомогою виховання. Проте дане виховання не є винятково сімейним — протягом всього роману відчувається вплив вищого світу на долю протагоністів. Едіт Вортон називає їх ув'язненими в його межах «як мухи в пляшці: якщо вже туди потрапив, то не виберешся» [13, 67]. Найпоширенішим способом впливу виступають плітки та громадський осуд. У розмові з Лоренсом Селденом Лілі Барт дає своїм друзям наступну характеристику: «<...> вони тримають язика за зубами роками, і ти почуваєш себе в безпеці; але за першою ж нагоди вони пригадають тобі все» [13, 67]. Зауважимо, що вплив суспільної думки часто застосовується натуралістами, щоб передати тиск середовища на людину. Наприклад, Лестер з роману Теодора Драйзера «Дженні Герхард»: «лише тоді, коли нависли грозіві хмари й налетів ураган, коли на нього рушили війною всі сили суспільних умовностей, — тільки тоді він зрозумів, що, можливо, переоцінив себе, що його особисті бажання й погляди — ніщо перед думкою суспільства» [2, 364]. У творі Едіт Вортон відбувається щось подібне. Ставлення американської еліти до чуток найкраще ілюструється позицією тітки Лілі Барт місіс Пенністон: «Просто жахливо, що молода дівчина дала привід про себе говорити! І навіть якщо всі звинувачення — видумані, вона винна вже в тому, що вони взагалі появилися» [13, 112]. Лілі дорожить своєю репутацією. Бажання догодити оточуючим тільки посилює її внутрішній конфлікт. За визначенням Селдена: «Вона була настільки очевидною жертвою цивілізації, яка її породила, що навіть реміньці браслету, видавалося, приковували її до власної долі, як наручники» [13, 7].

В такий спосіб Едіт Вортон намагається дотримуватися положень соціального детер-

мінізму. Середовище саме визначає, яку роль виконуватиме та чи інша особа в його функціонуванні. Логічно було б, що міс Барт — молода, красива жінка «на виданні» [13, 6] — мала би вже «давно вийти заміж» [13, 8]. Про життєву необхідність вдалого заміжжя натякає навіть Лоренс Селден: «Чому б Вам і справді за когось не вийти? <...> Хіба заміжжя — не ваше покликання? Хіба не для цього ви всі створені?» [13, 8]. Лілі і сама розуміє, чого від неї очікують: «<...> люди стомилися від неї. Вони б радо привітали її в новій іпостасі, але як міс Барт вона всім добряче надійла» [13, 8]. Тиск громадської думки максимально загострює уже згаданий нами внутрішній конфлікт: з одного боку, Лілі Барт пам'ятає настанову матері про необхідність «відвоювати» втрачений престиж «своїм обличчям», а з іншого — не може одружитися з «просто багатим чоловіком» [13, 31]. Саме ця внутрішня невизначеність не дозволяє Лілі, з одного боку, прийняти пропозицію скоробагачка Розадейла, щоб вирватися зі скрутного фінансового становища, а з іншого — одружитися з коханим, але відносно бідним Лоренсом Селденом, і, врешті-решт, є однією з причин її загибелі.

Зауважимо, що в романі «Дім радості» вплив спадковості та середовища на психологію персонажів є не зовсім типовим. Як стверджує Дональд Пайзер (Donald Pizer), «на відміну від більшості протагоністів у натуралістичних романах того часу, Лілі повністю усвідомлює своє становище в межах тодішньої матриці суспільних відносин» [9, 242]. Така думка є цілком оправданою. Ні Дженні Герхард в однойменному романі Теодора Драйзера, ні Кароліна Мібер в його «Сестрі Керрі», ні, скажімо, Мартін Іден в однойменному творі Джека Лондона не задумуються над мотивами своїх вчинків і не аналізують своєї поведінки, в той час як Лілі Барт чітко усвідомлює, що стала жертвою середовища, спадковості та виховання. В розмові з Герті Феріш вона зазначає: «<...> все почалося з коліски, з того, як мене виховали та які цінності привили» [13, 226]. Героїня також розуміє, що ніколи не зможе адаптуватися до нових умов: «Я справді намагалася, але життя таке важке, а я ні до чого не придатна. І взагалі не думаю, що моє попереднє існування можна назвати незалежним. Я просто була маленьким гвинтиком чи зубцем у величезній машині, яку називала життям, і коли звідти випала, то виявилось, що я нікуди більше не підходжу» [13, 270]. Наприкінці роману усвідомлення своєї справжньої сутності приходиться і до Лоренса Селдена. В останній сцені «він побачив, що саме життя створювало умови, щоб розлучити їх, оскільки всі ті зовнішні впливи, яким піддавалася вона, зробили його перебірливим і черствим, тож йому ставало все важче жити і кохати безоглядно» [13, 288].

Своєрідною рисою роману Едіт Вортон є також те, що головна героїня проходить досить незвичний життєвий шлях: не «знизу — вверху», як, наприклад, Кароліна Мібер чи Мартін Іден, а «зверху — вниз» — з числа замкненого кола американської еліти вона поступово опускається по соціальній драбині. В такий спосіб Вортон намагається показати різні шаблі тогочасного американського суспільства: спершу письменниця описує спосіб життя найвищих елітарних кіл, тоді — новоприбулих скоробагачів і, врешті-решт, найманих працівників. При цьому Лілі Барт приходить до висновку, що представники різних прошарків відрізнялися між собою лише «візерунками на чоловічих жилетах» та «модуляціями жіночих голосів» [13, 204]. В усьому іншому «люди навколо неї робили те саме, що й Тренори, Ван Осберги та Дорсети» [13, 204].

Крім уже згаданих питань спадковості та середовища, слід звернути увагу на проблему повторюваності в романі. Останнім часом американські вчені все частіше наголошують саме на цій ознаці натуралістичного твору. Наприклад, дослідниця творчості Вортон Дженніфер Флайсснер (Jennifer Fleissner) доводить, що повторюваність є однією з фундаментальних основ натуралізму, оскільки безперервно повторювані жести чи деталі допомагають досягти ефекту «замкненості в одному місці» [5, 154]. Американський вчений Білл Браун (Bill Brown), своєю чергою, додає, що в натуралістичних текстах повторюваність викликана бажанням протагоністів стабілізувати оточуючий світ, досягти статичності, і часто призводять до «опредмечення людей» [4, 63]. Проаналізувавши роман «Дім радості» з такої точки зору, можна побачити, що все його світське життя є сукупністю однотипних подій — прийомів, раутів, вечірок, поїздок за кордон тощо, які відбуваються у строго визначений час — «сезони» — за певним протоколом. При цьому від світських жінок очікувалося, що вони «<...> *гратимуть у карти, <...> відвідуватимуть найкращих кравчинь <...> і взагалі завжди залишатимуться свіжими та вишуканими, здатними підтримати у товаристві хорошиї настрій»*

[13, 233]. Їх з дитинства привчали «бути прикрасою, <...> а не служити практичним потребам» [13, 260]. Так відбувалося їхнє «опредмечення». Саме ж світське життя перетворюється для героїв на своєрідний фетиш. Лілі Барт зазначає: «<...> *це зовсім не весело. Від такого життя мене нудить. Але думка про те, що скоро доведеться з усім розпрощатися, просто вбиває. Вона не дає мені спати вночі <...>*» [13, 233]. Повторюваність тих самих світських заходів за тим самим протоколом ще раз підкреслює задушливу атмосферу фешенебельних кіл, їх замкненість та статичність. У такий спосіб виникають характерні для натуралістів образи «життя-страждання» та «життя-тюрми».

Досліджуючи історію американського натуралізму, Чарльз Волкет (Charles Walcutt) дійшов висновку, що його можна поділити на дві течії: оптимістичну чи ідеалістичну, яка «веде до прогресивізму й соціального радикалізму», та песимістичну чи детерміністську, «яка має на меті показати механізацію людської поведінки» [11, 2]. Ми ж вважаємо, що роман Едіт Вортон «Дім радості» слід віднести до першої категорії. Хоча Лілі Барт і помирає, ні середовищу, ні вихованню чи спадковості все ж не вдалося перемогти її порядність, яка постає як індивідуальна риса, вірогідно, успадкована від батька. Вона так і не наважується на шлюб за розрахунком, не оприлюднює наявну в неї любовну переписку Лоренса Селдена та Берти Дорсет, чесно розплачується з усіма боргами.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, проаналізувавши роман Едіт Вортон «Дім радості» з позицій натуралізму, вважаємо, що даний твір можна справедливо зарахувати до числа натуралістичних романів. Авторка вдало використовує такі натуралістичні елементи, як вплив спадковості, середовища та виховання на долю героїв, повторюваність дій та звичок, щоб показати задушливу атмосферу фешенебельних кіл, їх вплив на життя окремих людей. Гадаємо, що питання про натуралістичні тенденції у творчості письменниці, може стати плідною основою для подальших досліджень.

ДЖЕРЕЛА

1. Вортон Е. Епоха невинності / Едіт Вортон. — Х. : Вид-во «Ранок» : «Фабула», 2016. — 400 с.
2. Драйзер Т. Дженні Герхардт / Теодор Драйзер. — Х. : Фоліо, 2016. — 425 с.
3. Золя Э. Экспериментальный роман [Электронный ресурс] / Эмиль Золя. — Режим доступа : http://librebook.me/le_roman_exp_rimental (дата звернення 05.02.2018 р.). — Назва з екрана.
4. Brown B. A Sense of Things : The Object Matter of American Literature / Bill Brown. — Chicago : U of Chicago P, 2003. — 260 p.
5. Campbell D. M. «Where are the ladies?» Wharton, Glasgow, and American Women Naturalists / Donna M. Campbell // Studies in American Naturalism. — 2006. — Vol. 1, № 1&2. — P. 152-168.
6. Fleissner J.L. The Biological Clock : Edith Wharton, Naturalism, and the Temporality of Womanhood / Jennifer L. Fleissner // American Literature. — 2006. — № 3. — P. 519-548.
7. Fleissner J.L. Women, Compulsion, Modernity : The Moment of American Naturalism. — Chicago : U of Chicago P, 2004. — 320 p.

8. Nevius Blake Edith Wharton : A Study of Her Fiction / Blake Nevius. — Berkeley : U of California P, 1953. — 271 p.
9. Pizer D. The Naturalism of Edith Wharton's The House of Mirth / Donald Pizer // Twentieth Century Literature. — 1995. — Vol. 41, № 2. — P. 241–248.
10. The Oxford Handbook of Literary Naturalism / [Armstrong R., Bender B., Beyers Ch., and others] ; ed. Keith Newlin. — Oxford University Press, 2011. — 536 p.
11. Walcutt Charles Ch. American Literary Naturalism : A Divided Stream / Charles Child Walcutt. — Minneapolis : University of Minnesota Press, 1956. — 344 p.
12. Walker N. Women Writers and Literary Naturalism : The Case of Ellen Glasgow / Nancy Walker // American Literary Realism, 1870–1910. — 1985. — Vol. 18, № 1/2. — P. 133–146.
13. Wharton E. The House of Mirth : [a novel] / Edith Wharton. — Ware : Wordsworth Editions Limited, 2002. — 232 p.

REFERENCES

1. Vorton, E. (2016). Epokha nevyynnosti [The Age of Innocence]. Kh., Vyd-vo «Ranok»: «Fabula», 400 p.
2. Drajzer, T. (2016) Dzhenni Gherkhardt [Jennie Gerhardt]. Kh., Folio, 425 p.
3. Zolia, E. Eksperimentalnyi roman [The Experimental Novel].
http://librebook.me/le_roman_exp_rimental
4. Brown, B. (2003). A Sense of Things: The Object Matter of American Literature. Chicago : U of Chicago P, 260 p.
5. Campbell, D. M. (2006). “Where are the Ladies?” Wharton, Glasgow, and American Women Naturalists. In *American Naturalism*, Vol. 1, (1&2), pp. 152–168.
6. Fleissner, J. L. (2006). The Biological Clock : Edith Wharton, Naturalism, and the Temporality of Womanhood. *American Literature*, 3, pp. 519–548.
7. Fleissner, J. L. (2004). Women, Compulsion, Modernity: The Moment of American Naturalism. Chicago: U of Chicago P, 320 p.
8. Nevius, Blake (1953). Edith Wharton: A Study of Her Fiction. Berkeley : U of California P, 271 p.
9. Pizer, D. (1995). The Naturalism of Edith Wharton's The House of Mirth. *Twentieth Century Literature*, Vol. 41 (2), pp. 241–248.
10. The Oxford Handbook of Literary Naturalism (2011). [Armstrong R., Bender B., Beyers Ch., and others]; ed. Keith Newlin, Oxford University Press, 536 p.
11. Walcutt, Charles Ch. (1956). American Literary Naturalism: A Divided Stream. Minneapolis: University of Minnesota Press, 344 p.
12. Walker, N. (1985). Women Writers and Literary Naturalism: The Case of Ellen Glasgow. *Literary Realism, 1870–1910*, Vol. 18, (1/2), pp. 133–146.
13. Wharton, E. (2002). The House of Mirth: [a novel]. Ware: Wordsworth Editions Limited, 232 p.